

WYKRZYKNIK !

Czasopismo Rzeczpospolitej Uczniowskiej
SP 10 Włocławek

IDA ŚWIĘTA

Dzieci na Wielkanoc

Konstanty Ildelfons Gałczyński

*Dzieci na Wielkanoc są inne niż zazwyczaj,
W dzieciach na Wielkanoc jest moc tajemnicza,
Dzieci na Wielkanoc
Wstają bardzo rano
I pytają: – Dlaczego dzwony tak głośno krzyczą?
Dzieci na Wielkanoc mają czerwone usta,
Czerwonymi ustami plotą różne głupstwa:
Czy strażak śpi na wieży,
Czy słońce to jest księżyc
I dlaczego hiacyny zaglądają w lustro.
Ty dzieciom na Wielkanoc odpuść
wszystkie winy:
Że rozlały atrament, że zbiły słoiki
–
Gdy tak smacznie śpią nocą,
Nie dziw, że we dnie psocą,
Że wciąż w ruchu są, jak małe li-
steczki brzeziny.
Ty także byłeś mały. To historia
dawna,
Powiadasz. Ja rozumiem – dzisiaj
nosisz krawat,*

*Parasol i notesik,
Ale gdyś jest wśród dzieci,
Czy nie jesteś znów dzieckiem, powiedz, czy niepraw-
da?*

*Widzisz, ten świat jest wciąż niedoskonały:
Jednym ciągle zbyt groźny, innym wciąż zbyt mały –
Ale wiedz: ciemne drogi,
Troski, trudy i trwogi –
Że dzieci, zawsze dzieci w nim opromieniały.
I jeszcze jedno cierpkie słówko jegomości
Podrzucę na odchodnym, z sympatii, z miłości:
Że gdy dzieciom, mój panie,
Zechcesz kropnąć kazanie,
Zaczynaj od kazania do własnych słabości.*

Urszula Wojtecka

*Słońce mocniej grzeje,
ciepłe już poranki,
a my z naszą babcią
robimy pisanki.
Mama piecze ciasta,*

Wewnątrz numeru:

- 1 IDA ŚWIĘTA
- 2 ŚWIĄTECZNE TRADYCJE
- 3 ŚWIĄTECZNE PORADY
- 4 PORADY JĘZYKOWE
- 5 ŻYCZENIA

*kupiła baranką.
My jej pomagamy
od samego ranka.
Bo już nadchodzą
Wielkanocne Święta
i cała rodzina
jest uśmiechnięta.*

Jolanta Wiśniewska

*Idą Wielkanocne święta
Każda mama jest zajęta
pierze prasuje dużo sprząta
i po kuchni wciąż się krząta
zaraz koszyczek przystroi dookoła
aby zanieść do kościoła
wkłada ciasto i baranką
obok chleba jest pisanką
którą dzieci malowały
siedząc w domu przez dzień cały
Prezent za to przyniesie im zając
cichutko za sobą drzwi zamykając
I spojrzy tylko sobie z daleką
na błogi uśmiech małego człowieka
My też pamiętamy że są święta
niech każda twarz jest uśmiechnięta
A gdy siądziemy przy białym obrusie
pamiętamy o Zmartwychwstałym Chrystusie*

TRADYCJE WIELKANOCNE

Wielkanoc najstarsze i najważniejsze święto dla chrześcijan. Obchodzone jest już od II wieku naszej ery. To święto chrześcijańskie upamiętnia misterium paschalne Jezusa Chrystusa: jego mękę, śmierć i zmartwychwstanie. Jest także tryumfalnym świętem odradzającego się życia i wiosennej odnowy. Związane są z nim przeróżne zwyczaje i obrzędy, które w polskiej obyczajowości są niezwykle bogate i barwne.

Tradycje chrześcijańskie splatają się tu z pradawnymi misteriami na cześć budzącej się z zimowego snu przyrody, pełnych radości i słońca. Wielkanocnych obchodów nie zdołały przytłumić ani umartwienia i wielkopostna powaga, ani smutek i żałoba Wielkiego Tygodnia, bo nawet w obrzędach wielkopostnych są momenty skrywanej wesołości, usankcjonowane przez tradycje i obyczaj.

Każdy dzień Wielkiego Tygodnia ma swoją barwę i rytuał, każdy przybliża czas radosnego, wiosennego świętowania.

- Wielki Czwartek – ustanowienie sakramentu Eucharystii i kąpielstwa

- Wielki Piątek - adoracja krzyża i rozważanie męki pańskiej

- Wielka Sobota – święcenie pokarmów, ognia i wody

Niedziela Wielkanocna - Po Trydium Paschalnym nadchodzi wreszcie najważniejszy dzień w świadomości każdego chrześcijanina, w któ-

rym to Chrystus pokonał śmierć i po 3 dniach zmartwychwstał jak zapowiadał. Stąd też uczestniczymy w porannej mszy św. połączonej z procesją zwanej **rezurekcją**. Po powrocie do domów spożywamy wspólnie świąteczne śniadanie dzieląc się **jajkiem**- symbolem życia i składając sobie życzenia.

Poniedziałek Wielkanocny - (zwany też Lannym Poniedziałkiem) – drugi dzień świąt Wielkanocy, stanowiący w Polsce dzień wolny od pracy. W polskiej tradycji tego dnia chłopcy dla żartów polewają chłopców wodą. Polewanie wodą nawiązuje do dawnych praktyk pogańskich, łączących się z symbolicznym budzeniem się przyrody do życia i co roku odnawialnej zdolności ziemi do rodzenia. Do dziś zwyczaj kropienia wodą święconą pól w poniedziałkowy rano przez gospodarzy jest spotykany we wsiach na południu Polski. Dawny, polski zwyczaj ludowy obchodzony w Poniedziałek Wielkanocny, który współcześnie zachował się jedynie w podkrakowskich wsiach czyli Siuda Baba - mężczyzna przebrany za usmoloną kobietę w podartym ubraniu. Chodzi od domu do domu w towarzystwie Cygana i kilku krakowiaków, zbierając datki i szukając młodych panien by wysmarować je sadzą.

Wtorek Wielkanocny – dawny, trzeci dzień Świąt Zmartwychwstania Pańskiego. W Kościele katolickim jest częścią oktawy wielkanocnej. Obecnie nie jest w Polsce dniem wolnym od

pracy, natomiast jest takowym w australijskim stanie Tasmania. Mimo że nie jest to dzień wolny od pracy w Polsce, w większości szkół i uczelni jest to dzień wolny od nauki. Wtorek Wielkanocny był świętem nakazanym zamieszczonym na liście w konstytucji papieża Urbana VIII "Universa" z 1642. Wtorek Wielkanocny obchodzono podobnie jak Poniedziałek Wielkanocny. W tym dniu zgodnie z tradycją jednak dziewczynki polewały wodą chłopców.

ZWYCZAJE WIELKANOCNE

ŚWIĘCONKA

Święconka – pokarmy zaniesione w Wielką Sobotę w koszyczku do kościoła w celu poświęcenia. Tradycja święcenia pokarmów utrzymuje się w Kościołach Katolickich w Polsce i innych krajach Europejskich.

Pokarmy wchodzące w skład święconki to:

- jaja (symbol nowego życia) w postaci kolorowych pisanek, kraszerek
- baranek (dawniej formowany z masła lub ciasta w specjalnych formach, później cukrowy i z chorańką z napisem Alleluja lub z czekolady), symbolizujący zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa
- sól kuchenną (która miała chronić przed zepsuciem)
- chleb
- wędlinę
- chrzan
- miód
- pieprz
- ciasta świąteczne

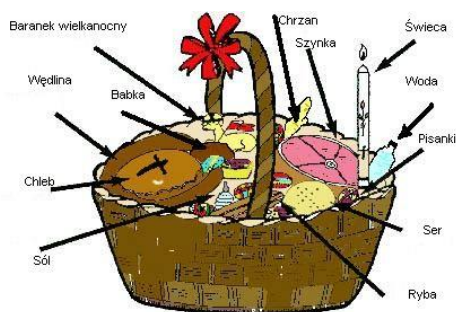

Koszyk, najczęściej z wikliny, przystraja się listkami bukszpanu lub borowiny.

D. Nadskakuła VII b

SYMBOLIKA

Sól chroni mięso przed zepsuciem. Poświęcona ma chronić przed złem i zepsuciem nasze dusze.

Pieprz nadaje pokarmom wyrazisty smak.

Jajko jest znakiem nowego życia. Przypomina nam, że Chrystus Zmartwychwstał.

Palma to pamiątka uroczystego wjazdu Chrystusa do Jerozolimy. Mieszkańcy witali Go, wymachując palmami. Poświęcone palmy mają chronić przed chorobami i zapewnić dobre plony.

Pisanki turlało się po świątecznym stole, żeby się zderzyły lub stuknęły czubkiem. Czyja stłukła się wcześniej, ten przegrywał. Malowano je, żeby było wiadomo, która jest czyja.

Borowina, bukszpan i mirt są znakami pokoju, który przynosi Chrystus. W Polsce wkłada się je do koszyczka zamiast gałązki oliwnej.

Baranka jedli Żydzi podczas ostatniej wieczerzy przed ucieczką z niewoli egipskiej. Baranek jest odtąd symbolem wolności.

Chleb - symbolizuje Chrystusa będącego chlebem życia dla chrześcijan. Wkładamy go do koszyczka, aby zapewnić sobie dobrobyt i pomyślność.

Wędlina, kielbasa, szynka - symbolizuje zdrowie, dostatek materialny i płodność.

Chrzan - jest symbolem pokazania goryczy męki Chrystusa. Symbolizuje również siłę fizyczną i zdrowie.

Zajaczek symbolizuje wiosnę i życie. Zazwyczaj jest czekoladowy.

Ser - kiedyś nasi dziadkowie święcili ser. To symbol związku człowieka z przyrodą (zwierzętami). Ser pochodzi od krów, kóz i owiec. Symbolizuje przyjaźń.

Słodka babka, ciasto jest symbolem umiejętności i doskonałości.

Wierzono, że **woda** ma moc oczyszczającą. Polewanie się nią ma nam przypomnieć o unikaniu złych uczynków.

Do wielkanocnej tradycji należało również, aby w domu było jak najwięcej rodzajów **ciast**.

Osoba, która wkładała ciasto do pieca, przez cały czas pieczenia nie mogła usiąść, bo ciasto by opadło i zrobiłby się zakalec.

Artykuł przygotowała s. Ewa Wójcik

RADY I PORADY

ZDOBIENIE JAJ WIELKANOCNYCH

Czy wiecie, jak zdobić świąteczne jajka??

Istnieje wiele technik zdobienia wielkanocnych jaj. Otrzymują one nazwy w zależności od sposobu zdobienia.

Drapanki to jajka, które powstają przez drapanie ostrym narzędziem zewnętrznej barwionej powłoki jajka.

Kraszanki, zwane są też *malowankami* lub *byczkami*, powstają przez gotowanie jajka w wywarze barwnym, który dawniej uzyskiwano ze składników naturalnych, dzięki którym uzyskiwano różne kolory. Oto niektóre sposoby otrzymywania kolorów:

- łupiny cebuli- *brązowy, rudy*;
- kora dębu, olchy lub łupiny orzecha włoskiego –*czarny*;
- kora młodej jabłoni lub kwiat nagietka – *żółto-żłocisty*
- płatki kwiatu ciemnej malwy- *fioletowy*;
- pędy młodego żyta lub listki barwinka- *zielony*;
- sok z buraka –*różowy*.

Pisanki mają różnobarwne desenie. Powstają przez rysowanie (zwane dawniej *pisaniem*) za pomocą szpilek, igieł, kozików, szydeł, słomek i drewniek na skorupce jajka gorącym roztopionym woskiem, a następnie zanurzenie go w barwniku albo poprzez nakrapianie wosku na jaja lub nanoszenie prostych elementów graficznych rozgrzanym końcem świecy.

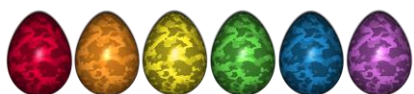

Oklejanki, zwane też *naklejanki*, są ozdobione sitowiem, płatkami bzu, kawałkami kolorowego, błyszczącego papieru, resztkami tkaniny, nicią lub włóczką wełnianą itp.

Nalepianki powstają przez ozdabianie skorupki jajka kolorowymi wycinankami z papieru.

Ażurki, pisanki ażurowe, są wykonywane z wydmuszek jaj kurzych, kaczyc, gęsich i strusich, których skorupka jest nawiercana, a wydmuszka malowana najczęściej farbą akrylową.

WIELKANOC NA ŚWIECIE

Wielkanoc w Niemczech

Wielkanoc zaczyna się świętem w Wielki Piątek. Szczególnie uroczyste obchodzona jest niedziela i poniedziałek, nie związany jednak w krajach niemieckojęzycznych ze zwyczajem "lanego poniedziałku". Charakterystyczny dla Świąt Wielkanocnych jest w tych krajach bukiet Wielkanocny. Są to zielone gałązki przybrane wydmuszkami i postawione w wazonie. Przybrany też bywa Np. krzak przed domem w ogródku. Ważnym elementem dekoracji wielkanocnego stołu jest zajacek, który może być z cukru, czekolady czy z materiału. Według tradycji pisanki są chowane w specjalnych gniazdach, ukrywanych w mieszkaniu lub w ogrodzie. Natomiast głównym zajęciem dzieci w niedzielę wielkanocną jest ich szukanie. Na Wielkanoc daje się także często drobne prezenty. Są one przeważnie umieszczane w dużych, barwnych jajkach z tekstury. Kulminacyjnym punktem obchodów Świąt Wielkanocnych w Niemczech jest Wielki Piątek. Jest on dniem ustawowo wolnym od pracy i

przeznaczonym na wspólne modlitwy w kościołach towarzyszące złożeniu Pana Jezusa do grobu. Po zakończeniu nabożeństwa, wierni zapraszani są przez księdza do sali katechetycznej na agapę. Jest to wspólny symboliczny posiłek składający się z chleba, wina oraz wody. W domach niemieckich nie przestrzega się rygorystycznie zasad ścisłego postu, a na stołach pojawia się tradycyjna ryba i jaja w kwaśnym sosie obok codziennych potraw.

W Wielką Sobotę wieczorem przed kościołami katolickimi rozpalane są ogromne ogniska. Następuje poświęcenie ognia, sprowadzenie go do kościoła i zapalenie świecy paschalnej, a następnie obdarowywanie ogniem wiernych, którzy za pomocą swoich świec wielkanocnych zabierają go do domów, aby w czasie świąt towarzyszył im przy posiłkach. Poniedziałek Wielkanocny jest dniem wypoczynku, odwiedzania rodzin i znajomych. Coraz więcej Niemców traktuje czas Wielkanocny, podobnie jak Boże Narodzenie, jako sposobność do czterodniowego wyjazdu i chętnie spędza go w formie krótkich wczasów z dala od miejsca zamieszkania.

Z Wielkanocą wiąże się ogień Wielkanocny i świeca wielkanocna. Symbolizuje ona Jezusa Zmartwychwstałego, który zwyciężył śmierć i zmartwychwstał. W licznych ludowych obyczajach wiosennych zachowały się motywy mistyczne i przedchrześcijańskie, do których dołączono później symbolikę chrześcijańską. Dwa centralne symbole to jaja Wielkanocne i zajac Wielkanocny. Według prastarych wierzeń jajko jest źródłem wszelkiego życia. Zajac uważany jest za symbol płodności. Od wielu wieków jaja Wielkanocne maluje się na kolorowo. W niedzielę wielkanocną rodzice chowają pomalowane jaja, zajaczki z czekolady oraz inne słodczyce, a dzieci szukają ich w mieszkaniu lub ogrodzie.

Wielkanoc w Wielkiej Brytanii

Przed wszystkim w trakcie trwania Świąt Wielkiej Nocy, mamy dni wolne od pracy. W Polsce jest to Wielki Piątek, na Wyspach – Good Friday. W Polsce ostatnim dniem Świąt

jest znany wszystkim „lany poniedziałek”. W Anglii również świętowanie kończy się w poniedziałek, jednak nasza tradycja nie jest stosowana na ziemiach brytyjskich, tutaj obchodzimy - Easter Monday. Niestety w dzisiejszych czasach Święta Wielkanocne mają na Wyspach charakter komercyjny. Są kojarzone przede wszystkim z licznymi wyprzedażami. Głównym symbolem tego święta w Wielkiej Brytanii jest „Easter Bunny”. Niestety brytyjski króliczek, nie ma zbyt wiele wspólnego z chrześcijańskim zajączkiem wielkanocnym. Dla dzieci jest on przede wszystkim symbolem drobnych upominków w postaci słodczy. Niedziela Wielkanocna dla wielu Brytyjczyków jest bardzo rodzinnym dniem. Spotykają wtedy na śniadaniu w gronie najbliższych, natomiast po nim wybierają się do kościoła lub na spacer, (jeżeli aura sprzyja).

Zwyczaj w Wielkiej Brytanii

W niektórych częściach Wielkiej Brytanii mieszkańcy mają bardzo ciekawy zwyczaj. Chodzi tu o zawody w toczeniu jajek z górką. Ma to również chrześcijańskie odniesienie. Turlanie jajka symbolizuje odkrywanie kamienia do groty, w której spoczywało ciało ukrzyżowanego wcześniej Jezusa. Ostatecznie wygrywa osoba, której jajko przetrwa zabawę. W Wielkiej Brytanii, tak jak w wielu krajach, Wielkanoc ściśle związana jest z jajkami. Brytyjczycy już jakiś czas temu zrezygnowali z kolorowych pisanek na rzecz czekoladowych jajek. Nie zdziwcie się również, gdy usłyszycie od Anglika, że na Święta Wielkiej Nocy wyjeżdża gdzieś. Wiele rodzin w tych dniach wybiera się poza granice kraju, najczęściej w cieplejsze zakątki świata. Kuchnia Zjednoczonego Królestwa w ciągu tych czterech dni również rządzi się swoimi prawami.

Oprócz popularnych czekoladowych jajek, można kupić bułeczki z charakterystycznym krzyżem (cross bun), pieczone specjalnie na tą okazję. Simnel cake – ciasto pokryte warstwą masy marcepanowej. Można je poznać po 11 marcepanowych kulkach umieszczonych na wierzchu. Dlaczego akurat taka liczba? Ponieważ apostołów, bez Judasza było jedenastu. Brytyjczycy

uważają, że za swoje zachowanie, akurat ten uczeń Jezusa nie zasługuje na żadne słodkości.

D. Nadskakuła kl. VII b

Przygotowując materiały o świętach korzystałam ze stron:

-Wikipedia wielka wolna encyklopedia

-Wielkanocwniemczech.zafriko.pl

-Thefad.pl

-pl.pinterest.com

-Allrecipes.com

Dnia 26 marca 2018 roku.

PORADY JĘZYKOWE Czy wiesz jak napisać?

Czy wiecie, że w 2003 roku odbyły się trzy posiedzenia zespołu roboczego Komisji Języka Religijnego Rady Języka Polskiego PAN (Państwowej Akademii Nauk), w których uczestniczyli członkowie wspomnianej Komisji oraz eksperci w dziedzinie zasad ortograficznych. Podczas spotkania m.in. ujednotomiono pisownię słownictwa religijnego, uściślono niektóre reguły, w tym dotyczące stosowania wielkiej litery. Zwrócono uwagę na możliwość użycia jej ze względów grzecznościowych, uczuciowych czy dla podkreślenia szczególnej ważności. Zgodnie z postanowieniami komisji wszystkie człony nazwy świąt piszemy dużą literą. Dotyczy to m.in. nazw:

- ✓ *Wielkanoc,*
- ✓ *Środa Popielcowa (czyli Popielec),*
- ✓ *Niedziela Wielkanocna,*
- ✓ *Niedziela Zmartwychwstania,*
- ✓ *Poniedziałek Wielkanocny,*
- ✓ *Wielki Czwartek,*
- ✓ *Wielki Piątek,*

- ✓ *Wielka Sobota,*
- ✓ *Wielki Tydzień.*

Wyrazy: *święto, dzień* zapisujemy małą literą, jeśli mogą być pominięte, a nazwa będzie zrozumiała), jeśli nie - stosujemy dużą literę: *święta Wielkanocy*. W przypadku świąt wielkanocnych oba wyrazy piszemy małą literą. Jednak, ze względów uczuciowych, dopuszcza się pisownię wielką literą, ale konsekwentnie obydwu wyrazów. Poza tym trzeba pamiętać, że nazwy obrzędów i zwyczajów związanych z danym świętem piszemy małą literą, np.: *dyngus, lany ponie-dzialek*.

To ważne, postarajcie się zapamiętać!!!

Red. źródło: http://www.kul.pl/art_3460.html

WIELKANOCNE PRZYSŁOWIA

A oto przysłowia związane z Wielkanocą. Warto je zapamiętać!!!

- ✚ *Gdy w Popielec pogoda służy, suchą wiosnę wróży.*

- ✚ *Jeśli w wstępną środę jest piękna pogoda, to w polu nadzwyczaj jest piękna uroda.*
- ✚ *Jeśli w wstępną środę świecą nocą gwiazdy, kury będą nosły, mówi u nas każdy.*
- ✚ *Gdy w wstępną środę deszcz pada, to rój gąsienic kapustę zjada.*
- ✚ *W Popielcową Środę jak deszcz z góry pada, trzecia kopyta chłopu na polu przepada.*
- ✚ *We wstępną środę zapuść brodę, a żurek staw na murek.*
- ✚ *Wstępna środa następuje, pani matka żur gotuje.*
- ✚ *Suchy post - dobry rok.*
- ✚ *Gorzko na krótkość postu narzeką, kogo w Wielkanoc wypłata czeka.*
- ✚ *Komu post miły, niech gryzie śledzia, pan zje niedźwiedzia. Nie ma w chlebie ości, kiedy się ciało wyposci. Post i trzeźwość to zabawa, popiół z chlebem to potrawa.*
- ✚ *W post jeleni srogi, ukolą cię rogi.*
- ✚ *W poście bożym słowem maście.*
- ✚ *Większy post z gęby jak do gęby.*
- ✚ *Jeżeli Kwietnia Niedziela sucha, rok cały mokry, jeżeli mokra, rok suchy.*
- ✚ *Gdy w Palmową Niedzielę słońce świeci, będą pełne stodoły, beczki i sieci.*
- ✚ *Pogoda w Kwietnia Niedzielę wróży urodzajów wiele.*

red. <http://www.maluchy.pl/arttykul/312>

Przyjście wiosny -Jan Brzechwa

*Naplotkowała sosna
 Że już się zbliża wiosna.
 Kret skrzywił się ponuro:*

-Przyjedzie pewno furą...
 Jeż się najeżył srodze:
 -Raczej na hulajnodze.
 Wąż syknął: -Ja nie wierzę,
 Przyjedzie na rowerze.
 Kos gwizdnął: -Wiem coś o tym,
 Przyleci samolotem.
 -Skąd znowu –rzekła sroka-
 Ja z niej nie spuszczałam oka
 I w zeszłym roku w maju
 Widziałam ją w tramwaju.
 -nieprawda! Wiosna zwykle
 Przyjeżdża motocyklem.
 -A ja wam dowiodę,
 Że właśnie samochodem.
 -Nieprawda bo w karecie!
 W karecie? Cóż pan plecie?
 Oświadczyć mogę krótko,
 Że płynie właśnie łódką!
 A wiosna przyszła pieszo.
 Już kwiatki za nią spieszą,
 Już trawy przed nią rosną
 I szumią –Witaj wiosno.

Przyszła wiosna

Hanna Ożogowska

Przyszła wiosna na podwórku,
 Zagląda do sieni:
 -Dalej, grabie i łopaty,
 Do roboty w ziemi!
 Jak się mamy, pani miotło,
 Czeką cię robota,
 Nie chcę ja mieć na podwórku
 Odrobiny błota!
 Przyszła wiosna do ogródka,
 Patrzy pod opłotki;
 -Ruszajcie no z ziemi prędej,

Mleczko i stokrotki.
 Będą teraz ciepłe noce,
 Jak i ciepłe dzionki,
 Okrywajcie się kwiatami,
 Grusze i jabłonce!
 Chodzi wiosna po podwórku
 I porządku czyni.
 Będzie pięknie, bo z tej wiosny
 Dobra gospodyni.

Świat Zmartwychwstania Pańskiego
 zdrowych i pogodnych, obfitujących
 w radość, nadzieję i siłę, pełnych
 optymizmu, świat spędzonych w atmosferze
 rodzinnego ciepła życzy Wszystkim
 z okazji nadchodzących świąt spoteczność
 „Dziesiątki.”

Zespół redakcyjny: **Samorząd Uczniowski SP 10**

Uwaga: Grafika pochodzi ze stron internetowych WWW.google.....

Wiersze wybrała (Urszula Wojtecka, Jolanta Wiśniewska
www.bliżejprzedszkola.pl) i teksty napisała D. Nadskakuła z kl. VII b

